

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Teatrikunsti õppekava

Mariann Tammaru

MINU ELU KUNSTIS

Lõputöö

Juhendaja: Ele Viskus MA

Kaitsmisele lubatud.....

(Juhendaja allkiri)

Viljandi 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
KLIIMA JA TEATER	4
2. ISIKLIKUD PÕHIMÕTTED	7
3. KOGEMUSED	10
3.1. “Ma olen juba sinu peas”	10
3.2. “Sireenid”	12
3.3. “Sada sekundit südaööni”	14
3.4. “Piruka magus põhi”	15
4. JÄTKUSUUTLIKUD VÕIMALUSED NÄITLEJA ERIALAS	17
KOKKUVÕTE	20
KASUTATUD ALLIKAD	22
SUMMARY	24

SISSEJUHATUS

Selles töös lahkkan konflikti, mis tekib teadliku tarbimise ja näitleja karjääri vahel. Keskkonnaga seonduvad probleemid aina süvenevad ning seeläbi on need tõusnud 21. sajandi keskseks probleemiks. Mina inimesena olen oma elus teinud valiku igal võimalusel vähendada oma ökoloogilist jalajälge ning teha jätkusuutlikumaid valikud, samal ajal olen valinud enda erialaks näitlemise. 2021. aastal kaitstud seminaritöö põhjal võin väita, et teater on praktikas üks ressursse raiskavamaid kunstiliike (Tammara, 2021). Kuidas saan ma need kaks maailma omaval harmooniliselt kokku tuua?

Uurin “Minu elu kunstis” läbi ökoloogilise vaatenurga. Vaatlen nelja lavastust, milles olen osalenud ning analüüsin, kuidas need ühilduvad minu maailmavaadetega. Kuidas mina näitlejana sain või saaksin teha jätkusuutlikumaid otsuseid.

Esimeses peatükis annan ülevaate kuidas teater praktikas mõjutab kliimamuutustega seonduvaid probleeme ja miks teatrit nimetatakse üheks raiskavamaks kunstivormiks. Teises peatükis seletan lahti oma põhimõtted seoses jätkusuutlikuma eluviisiga ja milliseid muutusi olen oma elus läbiviinud, et igapäevaselt vähendada oma ökoloogilist jalajälge. Kolmandas peatükis kirjeldan oma kogemusi nelja lavastuse põhjal: “Ma olen juba sinu peas”, “Sireenid”, “Sada sekundit südaööni” ja “Piruka magus põhi” ning analüüsin neid keskkonna teadliku prisma läbi. Neljandas peatükis toon välja järeldused, kuidas mina näitlejana saan teha teatritöös jätkusuutlikumaid lahendusi ning kuidas ma lahendan enda jaoks konflikti keskkonnateadlikku eluviisi ja näitleja töö vahel.

Töö on mõtteline jätk 2021. aastal kaitstud seminariööle teemal “Jätkusuutlik teater Eestis”. Toetun oma töös Garmen Tabori, Pille-Riin Lillepalu ja Kaija M. Kalvetiga tehtud intervjuudele, keskkonna teemalistele dokumentaalidele ja internetiallikatele. Oma töö olen üles ehitanud neljale lavastusele, milles olen mänginud: “Ma olen juba sinu peas”, “Sireenid”, “Sada sekundit südaööni” ja “Piruka magus põhi”

1. KLIIMA JA TEATER

21. sajandil on maailma keskseks probleemiks kujunenud kliima muutumine ja sellega kaasnevad probleemid. Meie praeguse 10 000 aastat kestnud ökosüsteemi aluseks on stabiilne temperatuur (Fothergill 2020). Alates tööstusrevolutsioonist on hakanud maa keskmine temperatuur tõusma (Global Climate Change). Praeguseks hetkeks on see tõusnud 1 kraadi võrra (Lindsey & Dahlman 2021). 1992. aastal koostasid 1700 teadlast, kes peaaegu kõik olid Nobeli preemia laureaadid, hoiatuse inimkonnale, kirjeldamaks mis juhtub siis, kui keskkonna probleeme eirata. Aastaks 2017 ei olnud ükski probleem paremaks muutunud peale selle, et stratosfääri osoonikihi kadumisele on suudetud piir panna. Teadlased koostasid inimkonnale teise hoiatuse, kuid seekord oli sellele alla kirjutanud 15 364 teadlast. Põhiprobleemideks on: Kättesaadav joogivee hulk inimesele on vähenenud 26 protsenti; ookeanide “surnud alade” kogupindala on kasvanud 75 protsenti; kadunud on 121 miljonit hektarit metsamaad; järjepidevalt on tõusnud nii süsinikdioksiidi heited kui ka maakera keskmine temperatuur; maakera rahvastik on kasvanud 35 protsenti; loomade, roomajate, kahepaiksete, lindude ja kalade hulk on vähenenud 29 protsenti. Teadlased hoiatavad, et ilma suuremahuliste muutusteta ootab maakera looduskeskkonda ees kollaps ja inimkonda hävimine. (Himma, 2017)

Selle jaoks, et neid probleeme parandada, tuleb teha muudatusi nii poliitilisel, ettevõtte kui ka indiviidi tasandil. Sealhulgas ka teatris. Nagu sissejuhatuses öeldud on teater üks raiskavamaid kunstivorme (Tammaru 2021). Järgnevalt võtan lahti teatri suuremad probleem kohad, annan ülevaate, kuidas need mõjutavad keskkonda ning mida praegu nende parandamiseks ette on võetud.

Eestis on riigiteatrid üldjuhul suured hooned, mitme saaliga, kus suur saal mahutab sadu inimesi. Sellised hooned vajavad toimimiseks palju elektrit. Erateatrid on küll väiksemad, kuid kuna need moodustavad Eesti teatrimaastikust 87,7%, siis on ka nende ühine mõju küllaltki suur (Eesti Teatri Agentuuri koduleht) . Eestimaa Looduse Fondi, Eesti Rohelise

Liikumise ja Keskkonnaõiguse keskuse poolt toimetatud kliimamuutuste lehe andmetel tekitab Elektri tootmine palju kasvuhoonegaase. Näiteks Eestis kasutusel olev põlevkivitööstus on vastutav 70% Eestis tekitatud kasvuhoonegaaside eest. Samuti on see ka number üks Eesti põhjavett reostav allikas. (2020) Seminaritöö jaoks tehtud intervjuust Garmen Taboriga selgus, et alates aastast 2020 on Eestis käivitatud digi- ja rohepööre. Näiteks riigiteatrite puhul on võetud eesmärgiks minna üle täies mahus LED lampide süsteemile, mis võtavad tavalisest päevavalgus pirnist 89% vähem elektrit. Kahjuks see kehtib ainult riigi sihtasutustele nii, et erateatrid jäävad sellest hetkel välja. Neil on võimalus seda hetkel ainult eeskujuks võtta. (Tabor, 2021)

Teatri spetsiifiliseks probleemkohaks on kostüümid, butafooria, lavakujundus ja rekvisiidid. Iga lavastus nõuab endale omanäolisi visuaalseid lahendusi. Muude kunstide puhul valmib teos ning üldjuhul puudub sellel eluiga. See on nüüd maailmas olemas ja seda saab lõputult “tarbida”. Teatri puhul on tegemist kaduva kunstiga. Seda saab “tarbida” ainult nendel õhtutel, kui seda mängitakse ning ainult nii kaua kuni see on repertuaaris. Pärast repertuaarist maha minekut, on see lavastus kadunud ning elab edasi ainult inimeste mälestustes. Aga kõik materia, mis sai lavastuse jaoks loodud, ostetud, valmistatud jäävad alles kuid kaotavad oma eesmärgi. Parimal juhul saab neid mingis muus lavastuses taaskasutada, kuid mitte alati ning pidevalt pungil täis laoruumid seavad ka omapoolsed piirangud. Teiselt poolt tuleb ka arvesse võtta loomisprotsessi kuluvaid ressursse.

Kostüümide puhul on kasutatavakas materjaliks riie, mis pärineb põllumajandusest. Kliimamuutuste kaks suurt probleem kohta on maismaa kõrbestumine ja puhta joogivee vähenemine ning samal ajal nõudluse suurenemine. Põllumajandus on mõlema probleemi peamiseks põhjuseks. Praeguseks hetkeks on hetkel kasutusel olev põllumajandus viis ning metsade maharaiumine kõrbestanud kaks kolmandiku maapinnast. Sellekäigus vabaneb mullast suurel hulgal H₂O ja CO₂. Viimane neist on üks kasvuhoonegaaside põhielementidest. Mullal on võimekus hoida endas rohkem CO₂ kui taimedel ja atmosfäär kokku. Isegi kui me lõpetaks tänasl päeval kõikide kasvuhoonegaase tekitavate allikate kasutamise, siis oleks hetkel juba atmosfääri paiskunud CO₂ ikka atmosfääris ning jätkaks seal kahju tekitamist. CO₂ mulda suunamisel on võimalik parandada kliimamuutuste kahjulike mõjusid. Selle probleemi lahendamiseks tuleks muuta meie praegust põllumajandusviisi ning keskenduda ringmajandusele, et vältida planeedi ülekoormamist. (Tickell & Tickell 2020)

Riide ja riiete tootmisega kaasneb samuti reostust ning prügi. Moetööstus on vahetult naftatööstuse järel suuruselt teine saastaja maailmas: 20% veereostusest pärineb moetööstusest, moetööstus kasutab aastas 1,5 miljardit liitrit vett, 2,6 % maailma puhtast mageveest läheb puuvilla kasvatamiseks, sünteetilised riidematerjalid eraldavad pesumasinas pestes mikroplastikut ja selle kaudu jõuab aastas 190 tonni mikroplastikut ookeanidesse, Iga sekund satub ühe prügiauto täie riideid prügimäele. (What's Wrong With the Fashion Industry *s.a*)

Lavakujunduse ja rekvisiite puhul kehtib sama probleem, et nende eluiga on nii pikk kui on lavastuse oma. Parimal juhul saab neid siiski taaskasutada. Lavakujunduse ja rekvisiitide juures on põhi murekohaks butafoorselt loodud lahendused. Kuna butafoorsete esemete puhul on eesmärgiks luua, kas kergemaid või vastupidavamid versioone algtesemest, siis eeldab see ka mitte naturaalse materjalide valikut. Üks levinumaid materjale butafoorias on penoplast. Selle töötlemine on lihtne ja kiire, kuid samal ajal eraldab kemikaale, mis ohtlikud nii loodusele kui inimesele. Ühtlasi on ohtlikud ka liimid ja värvid. Merilin Sillastu tõi oma seminaritöös välja, et on võimalik luua naturaalsemad värve näiteks musta tee pigmendiga ja muude loodussõbralikemate vahenditega, kuid need ei võimalda teha erkaid ja kirkaid toone, mida teatritöös tihti vaja läheb. Samuti oleks võimalik keemiliste liimide asemel kondiliimi, kuid selle valmistamis ja kuivamis periood on pikem, mis muudab teatri kiires töötempos selle kasutamise tihti keeruliseks. (Sillastu, 2017)

Seminaritööks tehtud intervjuus tõi Lillepalu välja, et nende probleemide leevendamiseks on Vanemuise teatri algatusel hakatud looma teatrite ühist digitaalset kostüümi, rekvisiidi ja lavakujunduse ladu. See võimaldab teatritel omavahel saada parema ülevaate, mis kuskil olemas on ning kui kas ja kui kaua on need lavastusega seondult hõivatud. (Lillepalu, 2021)

2. ISIKLIKUD PÕHIMÕTTED

Minu keskkonna teadlik elu sai alguse gümnaasiumis. Suuresti tänu minu klassijuhatajale, kes on ühtlasi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja, kes avas tundides ühiskonnakriitilisi teemasid. Näiteks sain ma tema tunnis teada, et tänapäeval eksisteerivad ikka veel *sweatshopid*. Üldjuhul on need arengumaades aset leidvad tehased, kus on tervist kahjustavad töö tingimustes, tööpäevad on väga pikad ja palgad madalad. Halvimal juhul kasutatakse ka lasttööjõudu. Ma teadsin, et kunagi olid sellised tehased eksisteerinud, kuid minu teismelise elu reaalsuses arvasin ma, et me oleme tänapäeval ühiskonnana nii palju edasi liikunud, et Euroopa Liidu seadused ja inimõigused ei luba enam sellistel tehastel eksisteerida või vähemalt, et meie riigis selliste tehaste poolt toodetud kaupa ei müüda. Sellest hetkest algas minu teekond teadliku tarbija poole.

Praeguseks hetkeks olen ma oma elus vähendanud masstoodangu tarbimist. Kõik riided peale pesu ostan ma taaskasutuskeskustest, ühtlasi kodutarbed nagu lillepotid, kruusid, küünlajalad. Spetsiifilisemad esemed nagu näiteks dušikardina, voodipesu, mopid jpmis ostan realiseerimiskeskusest. Ma olen olnud taimetoitlane viis aastat. Ma olen nõus sööma mahetoiduga söödetud ja vabakasvatatud kanade mune ning ise püütud kala. Minu põhjused veganluseks on eelkõige keskkondlikud probleemid, seejärel eetilised ja siis tervislikud. Ma ei väida, et inimesed ei peaks sööma loomseid tooteid, aga kindel on see, et sellises koguses nagu seda praegu tehakse ei ole see kasulik ei inimestele, loomadele ega loodusele. Ma usun, et surm on loomulik osa elust ja seeläbi arvan, et loomade tapmine on õigustatud, kuid see millistes tingimustes neid kasvatatakse ei ole.

Majapidamises olen teinud järgnevad muudatused: nõudepesemiseks kasutan matsalka ja nõudepesuvahendi asemel puidust tehtud harjast ja pakendivaba seepi. Ühtlasi olen dušširuumis vahetanud pesukäsna puidust harjase vastu ja kasutan pakendivabasid pesuvahendeid. Sorteerin prügi. Kasvatan ise maitserohelisi. Igapäevaelus kasutan klaasist veepudelit, oma termost ja riidest poekotti.

Ma leian, et ei ole oluline, mis *0 waste* tooted sul olemas on vaid, mis selle arvelt ostmata jääb. Näiteks mul pole oluline osta endale metallist või klaasist kõrt, sest ma nagunii ei kasuta kõrsi nii, et selle ostmine oleks ikkagi raiskamine, kuigi tegemist on jätkusuutliku tarbimist toetava tootega.

Ma usun, et oma tarbimise muutmisel on mõju olemas. Näiteks Islandil tõstatasid kohalikud inimesed küsimuse, et miks on hambapasta tuubid eraldi karbi sees. Selgus, et sellel ei ole mitte mingit muud eesmärki kui see, et sellisel viisil on neid esteetilisem riiulile ladustada. Kohalikud otsustasid, et nad ei osta enam eraldi pakendatud hambapastasid ning nüüdseks Islandil neid enam ei müüda. (Kirkpatrick 2019) See on minu meelest hea näide sellest, kuidas tarbimise muutmisel on mõju. See on tegelikult majanduse põhialus - nõudlus ja pakkumine. Kui nõudlus väheneb, siis pole põhjust pakkuda. Suuremates ühiskondlikes keskustes on neid muutusi keerulisem märgata. Sellegipoolest võiksin Eestist tuua näite, kuidas taimsete toodete turg on kasvanud. Kui ma taimset dieeti alustasin olid taimsed piimad kallid, kuid nüüd tänu nõudluse kasvamisele ja konkurentsi tekkimisele on hinnad langenud. Samuti on normiks saanud, et enamikes toidukohtades on menüüs eraldi taimne valik ning pea igal pool on võimalik saada taimse piimaga kohvi. Siinkohal ongi minu arust oluline, et läbi tarbimise on võimalik ka poliitikat muuta. Meil ei ole võimalik nõuda puhast tulevikku, kui me samal ajal anname raha nendele organisatsioonidele, kes rahastavad poliitikute kampaaniaid ja sponsoreerivad riiklike organisatsioone. Näiteks on USA ametlikul südamehaiguste organisatsiooni leheküljel *American heart association* kirjast soovituslikud menüüd veresoontele ja südame töö tervise jaoks. See on teaduslikult tõestatud, et töödeldud liha on tervisele ohtlik. Nendes on rohkem vähki tekitavaid aineid kui suitsudes. Miks ei ole nendes retseptides enamjaolt taimsed tooted ja kvaliteetsed liha tüki, mitte ebatervislik töödeldud liha? Tuleb vaadata, kust raha liigub. Selle organisatsiooni toetajateks on Texas Beef Council, South Dakota Beef Industry Council, Kentucky Beef Council, Subway, Mars, Nebraska Beef Council ja paljud veel lihatööstuse või kiirtoiduga seotud firmad. (Anderson & Kuhn, 2017)

Ma olen mõelnud, et kui ajarändamise filmides on suur poleemika selle ümber, et ajast tagasi minnes ei tohi midagi muuta. Ka kõige väiksem muudatus võib mängida suurt rolli. Sellel on ka omaette nimetus - *butterfly effect*, mille sisuks on, et ka kõige väiksem muudatus võib ahelana käivitada suurte muudatuste rea. Liblika tiivalöögist saadud

õhuline võib saada saatuslikuks. Siinkohal tekib mul küsimus, et miks meil on inimestena nii raske mõista, et praegu tänapäeval *Status quos* on iga väike muudatus täpselt niisama suure kaaluga kui ajast tagasi minemise puhul. “Minu hää ei loe”, “Kui üks inimene sorteerib prügi, aga kõrval kümme naabrit mitte”, “See on ju juba siia letti jõudnud, kui mina seda ei osta, ostab keegi teine”.

Seoses keskkonna teemadega või veganlusega kaasneb ka teatud sorti tabu. Nagu kõikide vaadete ja uskumuste juures saavad kõlapinda kõige enam valjemad inimesed. Veganluse puhul on tuntud Facebooki veganid, kes jagavad loomakasvatusest filmitud võikaid kaadreid, mis juhuslikke lehitsejaid häirib. Aktivistid, kes viskavad kasukate peale värvi, inimesed, kes kommenteerivad söögilauas teiste taldrikuid jne. Minu õnneks ma ei ole sellist etappi läbi teinud. Videos, mille pärast ma otsustasin veganiks hakata rääkis üks naine oma põhjustest, miks tema otsustas veganiks hakata, mis põhimõtteid ta järgib ning, mis soovitusi on tal uutele katsetajatele. Selle video sees mainis ta ka uue vegani õhinat ehk inimest, kes saab nendest probleemidest teada ning soovib hakata maailma muutma ning oma sõna kuulutama. See ei ole pahatahtlik, pigem arusaam, et kui tema sõbrad ja tuttavad teaksid, mis maailmas toimub, siis nemad kui empaatilised inimesed jätaksid samuti loomsete toodete tarbimise. Tihti võib see minna noomivaks ja õpetavaks, mille tulemusel ka ebameeldivaks suhtlus vormiks. Selline lähenemine teeb pigem kahju kui kasu. Mina oma elus ei häbista kedagi liha söömise eest, ei kommenteeri, kui keegi ostab *fast fashion*’it. Ma räägin oma maailmavaadetest ainult siis, kui keegi küsib. Muutused toimuvad läbi positiivse kogemuse. Minu soov on inimesi inspireerida, mitte häbistada.

3. KOGEMUSED

Selles peatükis analüüsin nelja lavastust, kus olen ise osalenud ning kirjeldan neid läbi keskkonnateadliku tarbimise problemaatika.

3.1. “Ma olen juba sinu peas”

Neljandal ülikooli aastal valmis meil Ruslan Stepanoviga tehtud diplomilavastus “Ma olen juba sinu peas”. Selles osales kogu meie kursus. Stepanovi antimeetodi ja antidrmaturgia najal saime ise kunstnikena sisulises protsessis kaasa teha. Tema juhendamisel valmistasime iseseisvalt enda etteaste kogu tervikust ning saime ise valida, milliseid rekvisiite, kostüüme ja grimmi soovime kasutada. Sellest lähtuvalt kujunesid lavakujunduseks elemendid, mis olid hädavajalikud etteastete sooritamiseks nagu näiteks klaver, plastikpudel, pesukauss, aks jms, mis olid meil juba eelnevalt olemas. Põhi rõhk oli sisul ning lavastuse robustne esteetika andis loa kakofoonilisele välja nägemisele. Samuti olid kõigil seljas kas enda riided või omavahel laenatud, midagi selle jaoks juurde ei ostetud. Grimm puudus sootuks.

Ainuke element, mis oli spetsiaalselt lavastuse jaoks ostetud, oli telk. Juba see, et me selle telgi ostime, oli minu hinnangul ebavajalik. Kuna meil ei olnud telgi välimus oluline, oleks saanud selle lihtsasti leida kuskilt Facebooki kasutatud asjade grupist või meie kellegi endi käest või tuttavatelt. Mina oleksin olnud valmis Tallinnast oma vanematelt tooma telgi. Selle vastu käisid argumendid, et telk maksab vähe ja ühtlasi saaks siis ka kohe sellega proovi teha. Telgi kasutamise üks eesmärkidest oli selle sees kogu kursusega pidada umbes 20 minutiline vestlus. Proovi tehes sai selgeks, et meil saab seal hapnik kiiresti otsa. Sellest lähtuvalt tekkis küsimus, et kas lõigata telgi taha seina õhugaugud. Siinkohal tundsin, et see on põhjendamatult lõhkumine ja raiskamine kui tegelikult on alternatiivsed variandid olemas. Kuna ma olin juba eelnevalt oma arvamust avaldanud, mis ei osutunud väga edukaks ning lisaks kaasneb keskkonda puudutavate teemadega

ebamugavustunne. Olen elu jooksul mõistnud, et selliste teemade puhul tuleb olla väga viisakas ja kasutada vestluses fakte ning püsida vestluse jooksul konkreetsete punktide juurde, mitte ära kaduda maailmavaadetes või väärtustesse. Sellegipoolest tundsin, et ma ei julge seda teemat taaskord püstitada ja minu õnneks tegi seda hoopis minu kursaõde, kes ütles, et talle käib vastu mõte, et me ostame uue telgi ja lõikame selle kohe katki. Sellest algas tuline vestlus, mis lõppes ikka sellega, et peale jäi arvamus, et me tegeleme täiesti vale asjaga, telgi ostmine oli odav ja kui meil see juba olemas on, siis meil on õigus seda lavastuse tarbeks ükskõik kuidas kasutada. Minu jaoks tundus olukord eriti nõutu, sest tegemist oli nädalalõpuga ning ma oleksin saanud nädalavahetusel kodus käia ning selle viisteist aastat vana telgi tuua, mille katki lõikamisest poleks keegi midagi kaotanud ning vana telk oleks sootuks uue kasutusvõimaluse leidnud. Me poleks kaotanud ühtegi prooviaega ja keegi peale minu poleks pidanud selle võrra rohkem pingutama, et teha jätkusuutlikum otsus.

Järgmist proovi aga ei tulnudki, sest riigis valitsev Covid-19 pandeemia hakkas mõjutama meie proovi tegemise võimalusi ning lavastus lükati kevadsemestrisse. Uue prooviperioodi alguses tegime esimese asjana nii öelda musta läbimängu, et meelde tuletada, kus me omadega jääme. See tähendas ka telgis 20 minutilise vestluse pidamist ning selgus, et me ikkagi suudame selle aja seal ära kannatada ning õhuaukude lõikamise teema kadus sujuvalt ära. See olukord pani mind mõtlema, et näitlejal üldjuhul ei ole väga palju sõnaõigust seoses ülejäänud kunstiliste väljendite puhul, mis lavastuse tarbeks luuakse. Minul näitlejana ei ole õigust tungida lavastuse kunstniku töösse ja hakata nõudma ökoloogilisemaid lahendusi. Mul ei ole selleks ka soovi, sest täpselt samamoodi ei soovi mina, et muu eriala inimene hakkaks sekkuma minu näitlejatöösse. Kuid antud olukorra puhul töötasime koosloomes, nii et selle võrra oli meil kõigil sõnaõigus, kaasa arvatud minul ja ma lasin selle võimaluse käest.

Valguse puhul kasutasime valdavalt päeva valgus lampe, mis võtavad vähem energiat kui prožektor. Ühtlasi olid osade valguspiltide kujutamiseks kasutatud LED prožektorid, mis on samuti energiasäästlikumad kui tavalised prožektorid. Siinkohal lubas seda taaskord robustne esteetika, mitte sihipärane valik.

Ökoloogilisest vaatenurgast on plakatite tegemine loodust raiskav. See võiks lähitulevikus muutuda digitaalseks. Seminaritöö jaoks tehtud intervjuus Kaija M. Kalvetiga selgus, et

turunduse poole pealt teeb jätkusuutlikumate valikute tegemise keerulisemaks see, et meedias tekivad kõlakojad ning info jõuab enamjaolt nendeni, kes nagnunii oleksid lavastusest huvitatud. Tänavapildis plakatid võimaldavad püüda inimesi, kes muidu poleks lavastuse kohta infot saanud. (Kalvet, 2021)

Turunduse puhul tunnen, et diplomilavastuse korral on hädavajalik, et oleks tehtud laiaulatuslik turundus. Koolil puudub regulaarne mängimistava, nii et publik ei oska lavastusi oodata või nende jaoks teadlikult aega planeerida. Ühtlasi puudub ka mängukava ja konkreetne koht, kust etenduste aegu vaadata. Seega on sellise spontaanse ürituse puhul turundus esmatähtis. Vastasel korral kui publik ei ole lavastusest teadlik ning mängitakse tühjalel saalile, siis ei kaalu teistpidi kasud kulutusi üle. Leian, et paberi ja tindi kulutamine turunduse eesmärgiks on põhjendatud. Seda kõike silmas pidades oleks saanud siiski teha jätkusuutlikumaid valikuid. Näiteks kahtlen vajaduses kooli peale mitmete plakatite kleepimise, sest oma maja rahvas on valmivast lavastust teadlik ning lisaks on võimalik saata kogu kooli personalile ja tudengitele info lavastusega ning digitaalne kavaleht. Minu hinnangul oleks piisanud plakatist fuajees, et jagada infot inimestele, kes ei ole seotud TÜ VKAga vaid on mingil muul põhjusel sattunud koolimajja.

3.2. “Sireenid”

Neljandal aasta kevadel valmis meil lavastus “Sireenid”. Lavastajaks oli Sulev Keedus. See oli dramaturgial põhinev lavastus, mille raames oli vaja luua fiktiivne maailm ning olukord. See eeldas ka kindlat lavakujundust ning kostüüme. Ma arvan, et see on kunstiliselt igati õigustatud, et lavastuse tarbeks on vaja luua nullist uusi elemente. Selle lavastuse puhul ilmutasid mulle uued probleemid, mis võivad teatrikunstis keskkonda mõjutada. Meie lavastusprotsess kujunes Covid-19 tõttu väga lünklikuks. Tänu keerulisele olukorrale maailmas lükkusid meie õppes enamik protsesse viimasesse aastasse ja pigem kevadesse. Ühtlasi muutus “Sireenide” puhul näitlejate koosseis, vahetusid kunstilised ideed, tekst tuli uue koosseisu jaoks ümber kirjutada ja proovide aeg nihkus pidevalt edasi. Viimane prooviperiood leidis aset 22. veebruarist kuni 1. maini. Selle keskel oli mitme

nädalane periood, kus pool meie meeskonnast põdes läbi koroonaviirust. Sellest kõigest lähtuvalt kujunesid enamik lavastusprotsessid tihedalt omavahel kokku.

Lavastaja ei saanud osaleda kunstniku ja meeskonna koosolekutel, sest ta oli näitlejatega proovis. Sellest lähtuvalt juhtus lavakujundusega mitmeid probleeme. Lavastuse jaoks oli ehitatud kaks kõrget istumispukki. Turvalisuse tagamiseks olid neil ka käetoed. Ilma nende peal proovi tegemata oli arusaadav, et sellel istudes ei ole võimalik mängida akordionit, mis oli üks põhitegevusi, mida nendel tehti. Lõpptulemusena saeti käetoed maha. Sarnane olukord juhtus lavastuses kasutusel oleva pingiga. See oli nelja meetrine pink, mis oli üks kolmest lavakujunduse elemendist ning seda kasutati lavastuse jooksul väga palju. See oli juba valmis tehtud ning kohale toodud, kui selgus, et nii lavastaja kui näitlejad olid seda pinki teistmoodi ette kujutanud ning selle asemele ehitati täies mahus uus lahendus. Puit pingist sai betoon seinaga meenutav kast. Kolmanda probleemi allikaks osutusid lava keskel oleva kasti jaoks tehtud kaks ust. Ni kui need ukSED ja kast proovisaali ilmusid, oli selge, et on tarvis, et need avaneksid teistpidi ning üldse oli nendega mingi probleem, nii et nende asemel ehitati sarnased uued ukSED. Esimesed ukSED leidsid kasutust esteetilise elemendina lava nurgas. Selliste läbimõtlemita otsuste langetamisest tingitud olukordadest tekib asjatut prügi nagu näiteks kõrgete istumispukkide käetoed, mis umbmäärase kujuga esemed, millele on keeruline leida uut eesmärki. Samuti raiskab see materjali ning inimeste kulutatud tööaega.

Ma arvan, et teatri puhul on siiski oluline kunstiline väljund ja selle kvaliteet. Lavastus ei võida sellest, kui tehakse järeleandmisi või kui töö käigus selgub, et mingit elementi pole enam tarvis, aga siis süütundest sellelele tehiskult ikka lavastuses kohta leetakse. Täpselt samamoodi võidakse ka näitleja tööd kärpida. Alates sellest, et võetakse maha repliike, remärke kuni stseene või filmimaailmas lausa täielikult filmist välja lõigata. Töö käib terviku teenistuses. Kuid sellegipoolest annab selliseid olukordi ennetada. Merilin Sillastu tõi oma lõputöös välja kahe erineva lavastusprotsessi kogemust butafoori vaatenurgast. Ühes lavastuses oli tal väga meeldiv kogemus, kus sai rakendada oma täit potentsiaali ning teine lavastus, kus ebaselgete tööülesannete tõttu nii lavastaja kui ka kunstniku poolt, tegi ta palju tühja tööd. Seitsmeteistkümnest valmistatud maskist läks lavastuses käiku neli. Sellised olukorrad ei ole mitte ainult koormavad loodusele vaid raiskab ka inimeste jõudu.

3.3. “Sada sekundit südaööni”

2020. aasta suvel tegin ma kaasa lavastuses “Sada sekundit südaööni” See oli Edward von Lõnguse poolt tellitud lavastus toetamaks tema tänavakunsti näitust. Lavastajaks oli Kaija M. Kalvet. See lavastus oli minu jaoks inspireeriv näide sellest, kui jätkusuutlikult on võimalik teatrit teha. Lavastuse võtmeosaks kujunes “Surmatants”. Edward von Lõngus on loonud omapoolse interpretatsiooni “Surmatantsust”. Sinna kuuluvad näiteks kaks noort VR prillidega, ärimees porfelliga, keiser krooniga ja tarbija ostukäruka. Kaija M. Kalvet lasi luua selle jaoks muusikalise kujunduse koos liikumiskavaga, millega elustati teosel olevad tegelased. See hõlmas endas ka füüsilist jäljendamist. Kuna Lõnguse “Surmatants” oli laval konstantselt nähtaval, pidi jäljendus olema täpne. Siinkohal olin positiivselt üllataunud, et Inga Vares, kes oli antud lavastuse kunstnik, oli suutnud leida lahendusi suures osas läbi laenamise ja taaskasutamise. Täpne jäljendamine ei anna eriti mänguruumi, mistõttu on konkreetse tulemuse saavutamine läbi laenamise ja taaskasutamise raskendatud. Siinkohal tegi olukorra lihtsamaks see, et antud lavastust mängiti ainult loetud korrad Tallinna Bienniali raames. Üldjuhul peavad teatrid arvestama, et kui nad midagi välja laenavad, siis ei saa nad ise seda teadmata hulk aastaid kasutada kuni see lavastus mille jaoks see välja laenati on repertuaaris. Loetud mängukorrad võimaldasid teatritel lihtsama käeliselt esemeid välja laenata. Lisaks Surmatantsu kostüümidele olid laenatud ka lavakujunduse jaoks erinevatest kohtadest tünnid, küünlajalad, hoiupõrsad, liikumist suunavad lintpostid, kausid, tropetid, puhurid, rula, kangad jne.

Kuna lavastus leidis aset Ülemiste Citys olevas angaaris, siis puudus seal teatri jaoks vajalik sisearhitektuur. Ka siinkohal oli leitud jätkusuutlikud lahendused. Lava ehitamiseks kasutati maha kantud euroaluseid, istekohad olid loodud laenatud klapptoolidest, jaheda ilma puhul oli võimalik kasutada NUKU teatrist laenatud pleede.

Lavastuse sisuks oli maailma lõpu missa, ületarbimine ja rahakultus. See lubas näiteks selliseid jätkusuutlikumad lahendusi, et klassikaliste kavalehtede asemel olid kasutuses rämpspost nagu näiteks Jyski hinnapakumise leht, millele oli kleebitud sisse lavastuse informatsioon.

3.4. “Piruka magus põhi”

“Piruka magus põhi” on Taavi Tõnissoni lavastus Ugalas. Tegemist on koguperelavastusega, mille keskmeks on krimilugu. Selle lavastuse puhul oli lavakujundus üles ehitatud kahele kahekorruselisele ratastel liikuvale moodulile, mis kokku pannes moodustasid kaarja klaasist seina. Neid oli võimalik mitmes erinevas kombinatsioonis kasutada, mis võimaldas luua erinevaid lavapilte. Muid lavakujundus elemente oli minimaalselt. Mõned lauad ja toolid, kover, prügikast ja hauakivid.

Üldjuhul kasutatakse lastelavastuste puhul palju visuaalseid lahendusi. Need aga nõuavad palju materjali kulu ning butafooriale omaseid kemikaale. Merilin Sillastu on oma seminaritöös välja toonud, et lastelavastuste puhul on raske vältida butafoorias kasutatavaid kemikaale, sest nende lavastuste puhul kasutatakse üldjuhul erksamaid värve, mida ei ole võimalik luua naturaalse vahenditega (Sillastu, 2017). Seda arvesse võttes oli “Piruka magusa põhja” puhul kasutatud suhteliselt vähe lavakujundust. Tooksin võrdluseks Vanemuise lavastuse “Detektiiv Lotte”. Seda lavastust vaadates ei suutnud ma ära imestada, kui täpselt oldi loodud lavakujunduses, kostüümides ja grimmis jäljendus “Lotte” multikast ja raamatust.

Samuti oli suhteliselt minimaalne kostüüm ja grimm kui võrrelda seda “Detektiiv Lottega”, kus butafoorsete lahendustega oldi loodud fiktiivsed tegelased nagu putukad ja loomad. “Piruka magusas põhjas” olid tegelased realistlikud ja seeläbi oli võimalik rohkem leida lahendusi ladudest, mis muudab tulemuse loodussõbralikumaks. Minul oli kolm tegelast, kellest vaid ühe jaoks oli eraldi ömmeldud kleit. Leian, et nende kahe lavastuse vahe on selles, et üks põhineb Eestis teada tuntud algmaterjalil, millel on ka oma visuaalne lahendus juba olemas ning teine on Eestis vähem levinud raamatu põhjal loodud dramaturgia, mis annab kunstnikele rohkem mänguruumi ja seeläbi teha rohkem jätkusuutlike valikuid.

Ühtlasi tundub mulle, et lastelavastuse korral kehtivad ka teised reeglid, sest lapsed, eriti tänapäeva lapsed on harjunud nägema visuaalselt põnevaid lahendusi. Kõik, mis nende elus aset leiab, on värviline ja kirju. Tooksin võrdluseks lasteraamatud, mis on täidetud

värviliste piltidega. Seega ei saa eeldada, et lapsed tuleksid teatrisse ning suudaksid huvituda suurest mustast lavast. Teiseks on lapsed meie tulevik ning ühtlasi ka teatri tulevik. Mida rohkem satuvad noored teatrisse, seda suurem on tõenäosus, et nad ka täiskasvanuna sinna jõuavad. Eestis käiakse teatris palju, kuid need numbrid moodustavad väikese grupi tervest riigist. Laste- ja noorteteater on see võimalus, kuidas teatrit viia inimesteni, kes seda muidu ise ei leiaks. Seeläbi tunnen, et see on õigustatud, et lastelavastused ei ole kõige jätkusuutlikum versioon teatrist.

4. JÄTKUSUUTLIKUD VÕIMALUSED NÄITLEJA ERIALAS

Minul näitlejana on suhteliselt piiratud vahendid, kuidas ma saaksin teha jätkusuutlikumaid muudatusi, sest mina paiknen otsuste langetamise ahela lõpus. Sellest hoolimata näen, et on võimalik teha väikseid muudatusi ning iga tehtud samm on oluline.

Riigiteatri kontekstis külalishäitlejana leidsin kolm kohta, kus mina näitlejana saaksin teha jätkusuutlikumaid otsuseid. Esiteks alati kanda kaasas veepudelit, et ei tekiks olukorda, kus ma peaksin pöörduma lava eesruumis olevale veekanistri ja plastiktopside poole. Kanda kaasas oma toitu, et ma ei peaks pöörduma kohviku poole, kus lõunapausi välisel ajal on võimalik osta väiksemaid suupisteid, mis on igaüks eraldi kilesse pakitud. Kolmandaks võtta grimm maha kodus, kus mul on selleks loodussõbralikud vahendid.

Grimm tundub mulle kõige lihtsam koht, kus ma saaksin tulevikus teha muudatusi. Kui minu tee peaks kunagi jõudma riigiteatrisse, siis teeksin pakkumise, et ma ostaksin ise endale loodussõbralikud ja vegan meigitooted. Seminaritöö jaoks tehtud intervjuus Pille-Riin Lillepaluga selgus, et grimmi toodete puhul teeb jätkusuutlikumate otsuste tegemise keerulisemaks see, et kasutusel olevad tooted peavad sobima kõikide nahatüüpidega (Lillepalu 2021.) Sellest lähtuvalt, kui see sobiks teatrile ja grimmeerijatele, siis otsiksin ise endale meigitooted, mis sobivad minu nahatüübiga ning oleksid sealjuures ka loodussõbralikud. Vähemalt põhielemendid nagu jumestuskreem, ripsmetušš, puuder, põsepuna ja kulmuvärv, sest, neid on võimalik leida sama kvaliteedi juures nagu on praegu teatris kasutusel olevad meigitooted.

Vabakutselise näitleja puhul on mul võimalik varuda endale isiklikud loodussõbralikud vahendid. See aga tähendaks, et peaksin iga projekti raames eraldi grimeerija poole pöörduma ning küsima, kas ta oleks nõus kasutama minu meigivahendeid. See hõlmaks ilmselt lisaproovi, sest grimeerijale on oluline, et teaks, kuidas kasutatavad meigitooted töötavad ja reageerivad. Lisaks tõstab selliste küsimuste küsimine teadlikkust ning kui

piisavalt palju näitlejaid pöördub sellise küsimusega grimeerijate poole, siis on tõenäosus, et grimeerijad hakkavad ka ise sellel rohkem tähelepanu pöörama.

Näitleja jaoks on lavastusega esimene kokkupuude siis kui teda kutsutakse lavastusse mängima. See on koht, kus saab küsida, kas on plaanis kasutada võimalikult palju jätkusuutlike lahendusi. Sellisel juhul on lavastus algusfaasis ning lavastajal on veel võimalik kunstnikega läbirääkimisi teha. Isegi kui see pole antud lavastuse juures enam võimalik, siis tõstab see siiski kogu meeskonna ja juhtivate otsustajate teadlikust ning võimaldab teha loodussõbralikemaid otsuseid tulevikus. Ühtlasi on lavastusprotsess pikk ning selle vältel tuleb teha mitmeid väiksemaid otsuseid nagu näitkes, kui laval suitsetatakse, siis see võiks olla Winstoni firma suits, sest nemad ei katseta oma tooteid loomadel või kui laval süüaks burgerit, võiks see olla taimse kotletiga. Selliste otsuste langetamise jaoks ei ole liiga hilja, kui muud kavandid ja plaanid on juba paigas.

Lavastusprotsessi alguses on üldjuhul kavandite esitamine, kus kogu meeskonnale tutvustakse

kostüümi, grimmi ja lavakujundust. See on koht, kus mina näitlejana saan oma seisukohast kriitilise pilguga vaadata, kas mul on võimalik kõiki aspekte arvesse võttes oma etteastet sooritada. Oluline on, et need selguksid võimalikult vara, et ei peaks tegema ümberkorraldusi. Suuremas pildis peaksin ma üldjuhul teadma, mis tegevusi ma pean läbi viima nagu näiteks, kas ma pean tantsima, pilli mängima või võitlusstseeni läbi viima.

Teiselt poolt tuleb ka kriitilise pilguga vaadata, kas mõned näitletööd soodustavad aspektid on üldse vajalikud. Näiteks tõi Merilin Sillastu oma lõputöös välja, et “Lumekuninganna” lavastuses kuulus Lumekuninganna kostüümi juurde suur rinnal asetsev pooleldi lahtine ehe, mis ühe tempoka stseeni puhul oleks võinud näitlejale ohtlikuks osutuda. Selle jaoks valmistati butafoorne jäljendus sellest ehest, kuid proovide käigus selgus, et näitlejal ei tekkinud keerulise stseeni puhul orginaal ehtega probleeme ning valmis tehtud butafoorne ehe jäi kasutamata. (Sillastu 2018) Seda saan mina näitlejana silmas hoida, et proovida leida võimalus, et katsetada selliseid asju võimalikult varakult, et säästa loodust ja inimeste tööaega.

Kõige soodsam võimalus näitlejal oma arvamust avaldada on koostööloomes. Sellisel juhul on võimalik osaleda kõikides lavastusega seotud protsessides ning pidevalt anda oma

poolne panus, et tehtaks loodussõbralik lahendus. Siinkohal on oluline, et meeskonnal oleksid mingil määral sarnased maailmavaated, et läbirääkimised oleksid võimalikult produktiivsed. Taaskord kehtib reegel, et kui meeskond ei ole huvitatud jätkusuutlikumate lahenduste leidmisel, siis nende küsimine paneb inimesi rohkem märkama ja mõtlema ning võib pikas perspektiivis siiski kasulikuks osutuda.

Kõiki minu elu jooksul välja kujunenud tõekspidamisi ja põhimõtteid arvesse võttes, tekib konflikt minu väärtushinnangute ja näitleja eriala vahel. Mina kui inimene, kes üritab vähendada omapoolset ökoloogilist jalajälge ja teater kui palju ressursse nõudev kunstivorm. Juba enne teatrikooli astumist tekitas kujutluspilt minust laval suurte prožektorite all negatiivset tunnet. Miks minu unistus on väärt maakera koormamist? Kuidas saan mina näitlejana suurendada ühiskonna teadlikkust keskkonnaga seonduvatest probleemidest, kui mina olen selle kunstivormi ahela lõpus? Lavastajana oleks mul suurem võimalus valida ühiskonnakriitilisi teemasid ja viia lavastusprotsessi läbi võimalikult ökonoomselt ja jätkusuutlikult, kuid lavastajaks ma hetkel ei soovi saada. Minul näitlejana oleks võimalik koguda kuulsust ning seeläbi toetada keskkonna teemalisi küsimusi, kuid ma ei tunne, et see oleks piisavalt põhjanev õigustus. Ma tegin rahu oma elukutse valikuga kahe mõtte baasil. Esiteks on minu silmis mõtekam, kui keskkonna teadlikud inimesed ei koonu kokku kohtadesse, kus nagunii nende probleemidega tegeletakse. Minust on rohkem kasu, kui ma tegelen sellega, mis mind inimesena inspireerib ja selles valdkonnas tõsta teadlikkust ning püüda ise leida paremaid lahendusi. Jätkusuutlikumaid valikuid on vaja teha igal tasandil ja sealhulgas ka igas valdkonnas. Teiseks olen ma vastanud iseenda jaoks küsimusele “miks on näitlejat vaja?” järgnevalt: Esiteks tegeleb teater, film ja etenduskunsti tihti ühiskonnakriitiliste teemadega ning seeläbi tõstab teadlikust ja teiseks, mis kõige olulisem, käivitab publikus empaatiat. Isegi siis, kui on tegemist suhetel põhineva dramaturgijaga, mis ei ole otseselt seotud ühegi muu probleemiga, siis on see ikkagi kasulik, sest selle teose vältel unustab publik ennast ära ning elab kaasa kellegi teise elule. Mul on tunne, et kui selles maailmas on midagi vaja, siis just empaatiat.

KOKKUVÕTE

Selles töös käsitlesin konflikti keskkonnateadliku tarbija ja näitlejaeriala vahel. Maailmas üha enam hoogu võtvate kliimamutuste kontekstis tuleb hakata tegema jätkusuutlikumaid valikuid igal tasandil. Analüüsisin selles töös, kuidas mina näitlejana saan anda oma panuse, et teater oleks loodussõbralikum

Nelja lavastuse põhjal tulid välja erinevad aspektid, mida mina näitlana sain või oleksin saanud paremini teha, et käituda loodussõbralikumalt.

Lavastuse “Ma olen juba sinu peas” põhines koostöö loomel, seega oli meil võimalik ise otsustada, milliseid elemente soovisime kasutada. Selle lavastuse tarbeks kasutasin ainult olemasolevaid vahendeid. Ühiselt kasutatavate esemete puhul oli ainuke eraldi lavastuse jaoks ostetud ese telk. Selle ümber tekkis küsimus, kas see ost oli üldse vajalik, kui meil oleks olnud võimalik kasutada telki, mis oli juba olemas ning ühtlasi oli algselt plaanis sinna sisse lõigata õhugaugud, mis oleks olnud asjatu lõhkumine. Olukord lahenes nii, et neid auke ei pidanud lõikama ja telk jäi kasutuskõlblikuks.

“Sireenide” puhul ei olnud minul võimalik langetada lavastusprotsessi puudutavaid otsuseid, kuna olin näitleja rollis. Selle lavastuse puhul õppisin kui oluline on lavakujunduse ja rekvisiitide puhul läbi mõelda, kuidas neid on vaja kasutada, et vältida olukordi, kus neid tuleb hakata ümber tegema. Selle probleemi juures on ka näitlejal võimalik aidata selliseid olukordi vältida, kui nii kavandeid vaadates kui ka lavastusprotsessi jooksul läbi mõelda enda tegevuskavad ning veenduda, et antud lavakujundus, rekvisiidid ja kostüüm seda ka lubavad.

“Sada sekundit südaööni” lavastus oli loodussõbralikult lahendatud. Minu praeguste teadmiste juures ei oska ma paremaid lahendusi välja pakkuda. “Piruka magus põhi” oli lastelavastuse kohta tehtud küllaltki jätkusuutlikult. Riigiteatris külalisnäitlejana ei olenud mul väga palju võimalusi, et soodustada loodussõbralikumaid valikuid. Sain anda oma panuse isiklikes otsustes nagu näiteks jala teatrimajja minemine ja oma veepudeli kaasas kandmine.

Üldjoontes on näitlejal vähe võimalusi, et muuta teatrit jätkusuutlikumaks kuna paikneb otsuste tegemise ahela lõpus. Sellest hoolimata on võimalik tõsta teadlikkust meeskonnas ja juhtivatel positsioonidel, kui küsida lavastusprotsessi jooksul jätkusuutlikusega seotud küsimusi. Näiteks algus protsessis küsida, kas on plaanis kasutada võimalikult palju jätkusuutlike lahendusi, mis võimaldaks lavastajal ja kunstnikel vaadata teosele peale uue pilguga ning tõsta teadlikkust tuleviku mõttes. Veenduda, et ma saan kavanditel välja toodud lavakujunduse, rekvisiitide ja kostüümiga teha kõiki vajaminevaid tegevusi, et vältida hilisemaid ümberkorraldusi. Varuda endale isiklikud loodussõbralikud meigitooted ning küsida iga lavastusprotsessi jooksul, kas grimeeri oleks nõus neid kasutama.

KASUTATUD ALLIKAD

Anderson, K & Kuhn, K. 2017. What The Health. USA

Eesti Teatri Agentuuri koduleht. https://teater.ee/teater_eestis/teatrid (12.04.2021)

Fothergill, A. (Režisöör) 2020. David Attenborough: A Life On Our Planet. [Film].
Altitude Film Entertainment, Netflix, Silverback Films.

Global Climate Change. NASA. <https://climate.nasa.gov/evidence/> (08.04.2021)

Himma, M. (2017, 17.11) 2. *hoiatus inimkonnale: loodus kukub kokku, inimesel pole enam pikka pidu*. Allikas Eesti Rahvusringhääling:
<https://novaator.err.ee/643182/2-hoiatus-inimkonnale-loodus-kukub-kokku-inimesel-pole-enam-pikka-pidu> (15.05.2021)

Kalvet, K. M. (2021) Kunstilise juhi intervjuu. Viljandi, 05. aprill.

Kirkpatrick, N. 2019. Is There a Reason Toothpaste Has to be in a box. Treehugger Sustainability advice.
<https://www.treehugger.com/there-any-reason-toothpaste-should-come-box-4863609>
(14.05.2021)

Lindsey, R. ja Dahlman, L. 2021. Climate Change: Global Temperature.
<https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-global-temperature> (08.04.2021)

Lillepalu, P. 2021 Lavastusala juhi intervjuu. Viljandi, 07. aprill.

Põhjused tagajärjed 2020. Kliimamuutused.
<http://www.kliimamuutused.ee/pohjused-ja-tagajarjed> (08.05.2021)

Sillastu, M. 2017. Ökoloogilise teatri võimalused butafoori tööst lähtuvalt. [Seminaritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Sillastu, M. 2018. Ökoloogilise teatri põhimõtete rakendamine lavastuste "Lumekuninganna" ja "Elav laip" butafooria teostamisel Ugala teatris. [Lõputöö]. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

Tabor, G. 2021 Teatrijuhi intervjuu. Viljandi, 05. aprill.

Tammaru, M. 2021. Jätkusuutlik teater Eestis. [Seminaritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

What's Wrong with the Fashion Industry. Sustain Your Style platvorm.
<https://www.sustainyourstyle.org/en/whats-wrong-with-the-fashion-industry#anchor-environmental-impact> (14.05.2021)

SUMMARY

MY LIFE IN ART

In this paper, I discussed the conflict between an environmentally conscious consumer and the acting profession. In the context of increasing environmental impact due to global climate change, more sustainable choices need to be made at all levels. In this work, I analyzed how I, as an actor, can contribute to making theater more environmentally friendly.

Based on the four plays, different aspects emerged that I, as an actor, could or could have done better to behave in a more environmentally friendly way.

The play "Ma olen juba sinu peas" was based on creative collaboration, so we were able to decide for ourselves which elements we wanted to use. I used only available resources for this production. In the case of shared objects, the only object purchased separately for this production was a tent. Around this, the question arose as to whether this purchase would have been necessary at all if there was one available in inventory or otherwise. It was also originally planned to cut holes in it, which would have been an unnecessary waste. The situation was resolved so that these holes did not have to be cut and the tent remained usable.

In the case of "Sireenid", I was not able to make decisions about the production process because I was in the role of an actor. In this production, I learned how important it is to plan ahead in terms of stage design and props, in order to avoid situations where they have to be redesigned. With this problem, the actor can also help to avoid such situations by thinking about their own role during the viewing of the plans, the production process and by making sure that the given stage design, props and costume allow it.

The play "Sada sekundit südaööni" was solved in an environmentally friendly way. To the best of my knowledge, I can't come up with better solutions. The "Piruka magus põhi" was

made quite sustainably for a children's play. As a guest actor at a state theater, I didn't have many opportunities to encourage more eco-friendly choices. I was able to contribute to personal decisions such as going to the theater on foot and carrying my own water bottle.

In general, the actor has little opportunities to make the theater more sustainable because they are at the end of the decision-making chain. Nevertheless, it is possible to raise awareness in the team and leadership positions by asking questions related to sustainability during the production process. For example, starting the process by asking whether there are plans to use as many sustainable solutions as possible, which would allow the director and artists to look at the work with a new perspective and raise awareness in the future. Making sure that they can do all the necessary activities with the stage design, props and costume shown in the plans to avoid later rearrangements. Stocking up on their own nature-friendly make-up products and asking during the production process if the make-up artist would be willing to use them.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Mariann Tammaru**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

MINU ELU KUNSTIS,

mille juhendaja on **Ele Viskus**,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mariann Tammaru

17.05.21

Mina, Mariann Tammaru, kinnitan, et olen käesoleva töö kirjutanud iseseisvalt.

17.05.21

